

Titta Kallio-Seppä, Tiina Väre, Sirpa Niinimäki, Sanna Lipkin & Erika Ruhl

Historiallista arkeologiaa konferenssimatkalla Fort Worthissa, Texasissa

SHA, eli *Society for Historical Archaeology* -seuran järjestämä konferenssi on viisipäiväinen tapahtuma, joka kokoaa vuosittain yhteen historiallisen arkeologian ja meriarkeologian tutkijoita laajasti ympäri maailmaa. Noin 1 000 vuosittaista kävijää takaa sen, että ohjelmassa on paljon eri teemaisia esitelmiä, joista valita itseään kiinnostavimmat aihepiirit.

Matkamme kohti vuoden 2017 SHA-konferenssia Fort Worthissa, Texasissa, alkoi heti uuden vuoden jälkeen. Varsinainen konferenssin ajankohta oli 4.–8.1. Päätehtävinämme konferenssissa oli vetää järjestämämme sessio: *Mummified Human Remains from Early Modern Period to Present – Decay Process, Burial Customs, and Ethical Challenges*, sekä pitää muutama esitelmä aihepiiriin liittyen. Session järjestäminen liittyi Kirkko, tila ja muisti -hankkeeseemme, jossa tutkimme Pohjois-Suomen hautaustapoja ja kuolemaan liittyvää materiaalista kulttuuria.

Sessio muumioituneista ihmisjäänneksistä

Pyysimme sessioomme esityksiä eri puolilta maailmaa liittyen hautaustapoihin, muumioitumisprosessiin ja sen tutkimukseen sekä mahdollisiin tutkimuksen kohtaamiin

eettisiin haasteisiin. Erityisesti halusimme esityksiä luonnollisesti muumioituneista ihmisjäänneksistä sekä niiden säilymisen olosuhteista. Sessiomme koostui lopulta kuudesta esitelmästä ja kommentaattorin puheenvuorosta (kuva 1).

Puolet session esitelmistä käsitteli hankkeemme tutkimuksia ja tuloksia. Session aihepiiriin liittyvä tutkimusaineisto koostuu Pohjois-Suomen kirkkojen lattioiden alla säilyneistä vainajista, joista osa on eriasteisesti muumioitunut luonnollisen ilmasto-olosuhteisiin liittyvän prosessin seurauksena. Kylmä, hyvin tuulettuva tila kirkkojen lattioiden alla lienee mahdollistanut pehmytkudosten muumioitumisen erityisesti viileämpinä vuodenaikoina.

Sirpa Niinimäki aloitti session kertomalla ihmisjäänneksiin – erityisesti varhaismodernien kirkkomuumioiden tutkimukseen – liittyvistä erilaisista eettisistä kysymyksistä. Esitelmä kattoi erilaiset haasteet tutkimusprosessin vaiheissa tutkimuslupien hakemisesta aina tulosten julkaisemiseen saakka. Muumio- ja kirkkotutkimushankkeemme osui aiemmin harmaaseen alueeseen lupahallinnollisesti, ja siitä on poikanut keskustelua kolmen eri hallinnollisen toimijan, Museoviraston, Kirkkohallituksen ja Oulun yliopiston, eli tutkimusyhteisön edustajan, välillä. Olenaisessa osassa keskusteluyhteyden löy-

Mummified Human Remains from Early Modern Period to Present

2:00-2:15	Niinimäki, Kallio-Seppä, Väre, Lipkin: <i>Ethical Issues In The Study And Preservation Of Early Modern Church Burials Of Northern Finland</i>
2:15-2:30	Galassi, Böni, Eppenberger, Habicht, Gantenbein, Rühl: <i>Medieval Mummies: the next interdisciplinary frontier for paleopathology and the case of the Holy Roman Emperor Charlemagne (742 - 814)</i>
2:30-2:45	Grupa, Dudzinski: <i>Mummies in the crypts of the church of The Holy Virgin Mary in Szczuczyn</i>
2:45-3:00	Väre, Junno, Niskanen, Núñez, Niinimäki, Niinimäki: <i>Story of an unusually preserved early modern Vicar in Finnish Lapland</i>
3:00-3:15	Lipkin, Ruhl: <i>Textiles – Decay and preservation in burials</i>
3:15-3:30	Jeremy W. Pye: <i>“Unwanted Guests”: Evidence of Parasitic Infections in Archaeological Mortuary Contexts</i>
3:30-3:45	Discussant Harold Mytum

Kuva 1. Mummified Human Remains -session esitelmääiheet ja esitelmöitsijät.

tymisessä on ollut kuulla kaikkia osapuolia, löytää yhtenäinen lupakäytäntö kirkkohautauksiin liittyen, sekä ymmärtää ainutlaatuisen kulttuurihistoriallisen perinnön suojelun tarve. Hallinnollisten toimijoiden lisäksi mukana on myös neljäs tärkeä osapuoli, paikallisyhteisö, jonka näkökulmat ja mielipiteet on huomioitava tutkimusprosessin eri vaiheissa.

Näiden toimijoiden lisäksi keskusteluun ja mielipiteisiin vaikuttavat media ja median valitsemat näkökulmat lehtijuttujen kirjoittamiselle. Tutkijat tiedostavat vastuunsa julkaistusta lehtijutusta ja erityisesti siinä käytetystä kuvamateriaalista, joten julkaistun jutun tarkastaminen sekä kirjoitusvaiheessa että jo julkaistuna artikkelina on osoittautunut olennaiseksi. Esityksessä tunnistimme tutkijoiden vastuun aineiston eettisestä käsittelystä kaikissa vaiheissaan, mutta toimimme myös esille paikallisyhteisöjen vastuuta vainajien säilymisestä. Kirkkojen restauroinneilla ja muutoksilla on huomattu olevan vaikutusta vainajien säilymiseen. Välipohjaan lisätyt eristeet ja lämmitys vaikuttavat alkuperäisiin, muumioitumisen mahdollistaneisiin olosuhteisiin, ja muuttuvien olosuhteiden

on huomattu vaikuttavan paitsi vainajien, myös kirkkojen muun materiaallisen kulttuurin säilymiseen myös tulevaisuudessa.

Sanna Lipkin ja Erika Ruhl kertoivat esitelmässään miten muumioituminen ja vainajan luonnollinen hajoamisprosessi säilyttää tai tuhoaa tekstiileitä, ja toisaalta miten erilaiset tekstiilit ovat vaikuttaneet vainajan säilymiseen. Tutkimuksessaan he ovat todenneet, että paitsi tekstiilien materiaalilla ja laadulla, myös hautaamisajankohdalla (talvi vrt. kesä, syksy ja kevät) ja vainajan iällä on merkitystä siihen, miten hyvin hänen vaatetusensa ja arkun sisustus ovat säilyneet. He tarkastelivat aihetta vertaamalla muumioituneiden kirkkovainajien vaatetusta niin sanotusti normaaleista arkeologisista konteksteista löytyneisiin hautaustekstiileihin ja pohtivat maa-ainesten, metallien, homeiden sekä muiden ulkoisten tekijöiden vaikutusta säilymisprosesseihin.

Tiina Väre puolestaan esiteli esitarkastusvaiheessa olevan, Kemin seurakunnan 1600-luvun alun kirkkoherran, Nikolaus Rungiuksen muumion monitieteellisiin analyysiin perustuvan väitöskirjansa päätulokset. Vuonna 2011

tietokonetomografialla alkaneiden tutkimusten avulla on ollut mahdollista tehdä päätelmiä kirkkoherran terveydentilasta ja ruumiin mittasuhteista. Myöhemmin muumion kynnestä otetulle näytteelle suoritettuihin hiilen ja typen stabiili-isotooppianalyysit ovat täydentäneet tuloksia myös tiedoilla kirkkoherran ruokavaliosta ja mahdollistaneet päätelmät hänen terveydentilansa, ruumiinsa koon ja ruokavalionsa välisistä yhteyksistä. On todennäköistä, että kirkkoherra oli tuberkuloottinen. Hän todennäköisesti myös nautti runsasrasvaista ja proteiinipitoista ruokavaliota, mihin viittaisivat stabiili-isotooppianalyysien ohella myös aiemmat tiedot tyypillisestä pohjois-suomalaisesta aikalaisruokavaliosta, sekä indikaatiot ylipainoisuudesta. Väitös, jossa niin ikään pohditaan muumion merkitystä paikallisena nähtävyytenä, valmistuu tämän kevään aikana.

Zürichin yliopiston tutkija lääketieteen tohtori Francesco Galassi (Institute of Evolutionary Medicine, Paleopathology and Mummy Studies Group) kertoi puolestaan yleisemmin tietokonetomografialla kuvatuista muumioista ja niiden paleopatologisten tutkimusten tuloksista. Esimerkkeinä hän käytti keskiajalle (n. 500 jKr.–1500 jKr.) ajoittuvaa aineistoa aina Koreasta Irlantiin. Yhtenä kiinnostavana esimerkkinä hän kertoi frankkien kuninkaan Kaarle Suuren (742–814) jäännöksiin liittyvästä uusimmasta tutkimustiedosta koskien muumioitumisprosessia.

Puolalaisten kollegojen, Dawid Grupan ja Tomasz Dudzińskin esitys Szczu-czyssä Puolassa sijaitsevan kirkon tiloissa tehdystä tutkimuksesta osoitti heidän materiaalisensa ja tutkimusongelmiensa olevan hyvin samanlaisia kuin meidän pohjoinen materiaalimme. Haudatut ovat olleet rikkaimpiin sukuihin kuuluvia sekä munkkeja. Kirkon kahdesta kryptasta on löydetty eriasteisesti ympäristöolosuhteiden vaikutuksesta luonnollisesti muumioituneita vainajia arkkuihin, ja heidän hautaamiseen käytetyt

tekstiilit ovat säilyneet huomattavan hyvässä kunnossa. Valitettavasti sekä arkut että niiden vainajat ovat kärsineet viimeisten 300 vuoden aikana muun muassa siksi, että niitä on liikuteltu paljon erilaisten rakennustoimenpiteiden takia. Liikuttelun lisäksi vahinkoa ovat aiheuttaneet avonaisiin tai raollaan oleviin arkkuihin rakennustoiminnan myötä joutuneet vierasaineet, kuten roskat, puunsilppu ja pöly, jotka aiheuttavat riskejä materiaalin säilymiselle. Puolalaiset kollegamme pohtivat myös vainajien identifioimiseen liittyviä eettisiä kysymyksiä, mutta myös – meidän kokemustemme tavoin – miten tutkimustuloksia voi esittää suurelle yleisölle rikkomatta omaa tutkimusetiikkaa, aineiston eettisiä haasteita, ja loukkaamatta kenenkään uskontoa tai yksityisyyden käsityksiä.

Kiinnostava ja hieman erilainen näkökulma vainajien tutkimukseen tuli Jeremy Pyeltä (Cultural Resource Analysts, Inc., USA). Hän toi puheenvuorossaan esille parasiittien aiheuttamien tautien vaikutuksen kulttuuriin ja yhteisöön, sekä siihen, miten tiettyjen parasiittien valtaama yhteisö voidaan nähdä toisen yhteisön silmin. Parasiitit voivat aiheuttaa esimerkiksi letargisuutta ja saamattomuutta, joka sitten on voitu yleistää koko yhteisöä koskevaksi ominaisuudeksi.

Harold Mytum (University of Liverpool, UK) toimi esitelmämme kommentaattorina ja hän näki sessiomme ansiokkaana osana nykyistä historiallisen ajan arkeologian hautatutkimuskentää. Hän korosti esitelmissä esiin tulleiden erinomaisesti säilyneiden aineistojen ei pelkästään avaavan uusia näkökulmia säilyneisyyden tutkimukseen, vaan antavan myös mahdollisuuden vastata kysymyksiin koskien vainajien ja heidän yhteisöjensä kulttuuria ja sosiaalista kanssakäymistä.

Esitelmien jälkeen pohdimme Mytumin kanssa erityisesti hyvin säilyneiden ja identifioitavissa olevien vainajien ja muumioiden tutkimukseen liittyviä eettisiä

haasteita. Nykyisin tuntuu olevan niin, että painavimpana yleisön mieleen jää se, joka esittää mielipiteensä kuuluvimpaan ääneen. Jotta tutkimuksellisia lähtökohtia ymmärrettäisiin paremmin, pitäisi huolehtia siitä, että tutkijan ääni olisi yksi niistä äänekäimmistä. Lisäksi kokemuksemme mukaan yleisön herkkyyks kasvaa silloin, kun vainajista käytetään kuvia, joiden identifiointavuus on korkea. Näin ollen kannattaakin tarkkaan pohtia, millaisia kuvia vainajista voidaan käyttää tutkimustulosten popularisoinnissa ja mitkä kannattaa jättää pelkästään tutkimuksen käyttöön.

Hankkeemme ja tutkimusaineistomme sai konferenssissa paljon positiivista huomiota. Vastaavanlainen luonnollisesti muumioitunut aineisto ja lähes muuttumattomina säilyneet vainajien päällä ja arkkujen sisällä olevat värikkäät tekstiilit ja koristeet ovat harvinaislaatuja. Tutkijat olivat erityisesti kiinnostuneita luonnolliseen muumioitumiseen johtaneista olosuhteista. Lisää tietoa tähän on tulossa, kun saamme analysoitua kirkkojen lattioiden alle muutama vuosi sitten asennettujen mittareiden tallentamat lämpö- ja kosteustiedot.

Konferenssin muita hautaus-tutkimuksia koskevia esitelmiä

Kolme päivää kestänyt varsinaisten sessioiden osuus konferenssista tarjosi monta muutakin hautausmaa- ja vainajatutkimuksiin liittyvää kiinnostavaa esitelmäkokonaisuutta. Yksi suomalaisille kenties erikoisempi sessio koski Yhdysvaltojen sotilashenkilöstön sotavangeiksi tai työtehtävissä kadonneiksi listattujen sotilaiden jäännösten ja niihin liittyvien onnettomuuspaikkojen arkeologisia tutkimuksia (Defence POW/MIA Accounting Agency). Usein tutkimuskohteet sijaitsevat vaikeapääsyisissä paikoissa, esimerkiksi tiheän kasvillisuuden seassa viidakossa ja/

tai jyrkillä rinteillä jäännösten levittyä laajalle alueelle. Pelko profiilien sortumisesta, mutta myös turvavaljaiden käyttö vastavissa olosuhteissa on heillä arkipäivää.

Yksi konferenssin mieleenpainuvimmista tapaustutkimuksista kertoi Dallasissa 1800-luvun lopusta 1900-luvun alkuun käytössä olleesta Scott-nimisen perheen yksityisestä hautausmaasta. Catriona Whitley esitteli elämäkertatarinan hautausmaalta löytyneen vuonna 1885 kuolleen naisen jäännöksistä. Luujäännökset kertoivat karulla tavalla tuon ajan naisten arkipäivään kuuluneesta kauneustrendistä: korsetin käytöstä. Uskottiin, että nainen pääsi taloudellisesti parempaan avioliittoon, jos hänellä oli mahdollisimman kapea vyötärö sekä mahdollisimman pienet kädet ja jalat. Luujäännöksistä näkyi tiukan yläselkään saakka ulottuvan korsetin käytön jättämät jäljet naisen anatomisessa rakenteessa. Kylkiluut olivat kaareutuneet kapeaksi kaaristoksi, selkäpuolella rintaja lannerangan nikamien okahaarakkeet olivat litistyneet ja jalan luissa oli merkkejä liian pienten ja puristavien kenkien pitämisestä. Whitney mukaan nainen oli opetettu päivittäiseen korsetin käyttöön todennäköisesti jo hyvin varhain, muutama vuoden iässä. Varsinainen kuolinsyy ei ollut tutkimuksissa selvinnyt. Nainen oli historiallisten lähteiden mukaan elinäkanaan synnyttänyt kuusi lasta.

Esitelmä korsettinaisesta innosti pidemmälle meneviin pohdintoihin ulkonäköön ja kärsimykseen liittyen. Säätyläisnaisen luustossa näkyvät, ulkonäön muokkaamisesta johtuvat muutokset hokuttelevat yksinkertaistamaan ne pelkiksi turhamaisuuden ilmentymiksi. Taustalla vaikuttavat usein kuitenkin esimerkiksi kulttuurin, iän, sosiaalisen aseman tai muun identiteetin ilmaisuun liittyvät tekijät (e.g. Sofaer 2011; Tiesler 2013: 17, 20, 23). Eräs tapa lähestyä asiaa onkin siis nähdä ulkonäön muokkaamiseen liitetyt vaatimukset osana sosiaalisen statuksen

ylläpitämistä. Vartalon muokkaamisen taustalla vaikuttavat siis yksilön omien tietoisten päätösten lisäksi sosiaaliset ja kulttuurilliset vaatimukset. Kuten Whitneykin esityksessään korosti, 1800-luvun säätyläistytön tuli naimisiin päästäkseen säilyttää vyötärönsä kapeana, vaikka vastaavat vaatimukset eivät todennäköisesti käytännössä työläisnaisten enemmistöä koskeneetkaan. Toisaalta ulkonäkö ainakin nykyisin koetaan oman yksilöllisen ja muista erillisen identiteetin luomisen kanvaasina, vaikka sosiaalinen hyväksyntä voikin rajata tai suunnata valintoja (Cereda 2013).

Kauneuskäsitykset ja tavat muokata kehoa ovat tietysti aikojen saatossa muuttuneet. Niiden toteutukseen on käytetty ihon tatuoimista tai lävistämistä, pehmytkudosten muodon manipuloimista, kuten täyteaineiden lisäämistä haluttuihin kehonosiin, tai luuston muodon muokkaamista esimerkiksi kirurgian keinoin – tai lähinnä menneisyydessä hampaiden ja sormien mutiloimista, mutta myös jalkojen tai kallon sidontaa halutun muodon saavuttamiseksi (e.g. Bossan 2004: 164; Favazza 2011: 111–112; Tiesler 2013: 20, 23, 26; Tranter & Hanson 2015). Monet nykyisistäkin kehonmuokkauskeinoista aiheuttavat vähintäänkin epämukavuuden tunnetta, elleivät jopa kipua. Kuten korsetin, myöskään korkokenkien käyttö ei ainakaan aloittelijalta luonnistu vailla epämukavuutta. Korkojen runsas käyttö voi lisäksi muokata paitsi alaraajojen lihaksistoa ja jopa nilkan niveliä, myös vaikuttaa ryhtiin (e.g. Kim et al. 2015; Silva et al. 2013). Osa nykyisistä ulkonäön vaalimisen vaatimuksista ei ole pelkästään kivuliaita, vaan suorastaan terveydelle haitallisia. Esimerkiksi kauneuskirurgian kuluttaja alistuu vakavillekin komplikaatioille, eikä edes aikanamme ihaillun, terveyttä uhkuvan, urheilullisen ja kiinteän lihaksikkaan ulkonäön saavuttaminen onnistu ilman uhrauksia. Liikuntasuorituksiin liittyvän

kivun lisäksi äärimmäisen ankara urheilurutiini etenkin yhdistettynä niukka-anniseen dieettiin voi johtaa pitkäaikaisiin fyysisiin ja psyykkisiin terveysongelmiin (e.g. Fry et al. 1991; Welt et al. 2004).

Kauneusrutiinimme saattavat siis edelleen jättää jälkensä joko säilyviin kudoksiimme tai joissain tapauksissa irrallisina arkun pohjalle, tulevien arkeologien ihmeteltäviksi. Kauneuden puolesta on kärsitty ja kärsitään edelleen, vaikka se vähintään kontekstistaan irrotettuna vaikuttaisikin irrationaaliselta.

Oululainen arkeologia näkyvästi esillä

Huhun mukaan tänä vuonna oululaiset arkeologit tekivät konferenssissa historiaa olemalla kolmannella sijalla parhaiten edustettuina olevien kansallisuuksien listauksessa. Kahdeksasta oululaisesta arkeologista koostunut ryhmä loisti pronsisijalla heti amerikkalaisten ja englantilaisten jälkeen. SHA:sta onkin vuosien saatossa tullut oululaisille arkeologeille yksi tärkeistä kansainvälisistä ammatillisista yhteisöistä ja areenoista, jolle kertoa tutkimustuloksistaan.

Tiina Äikäs ja Anna-Kaisa Salmi järjestivät konferenssissa session otsikolla *Indigenous Perspectives on Historical Archaeology of Colonialism*. Session erittäin kansainvälisessä, lähes kaikki maanosat kattavassa annissa käsiteltiin alkuperäiskansojen näkökulmia historiallisen ajan arkeologian tutkimuksessa. Erityisesti esitelmässä tuotiin esille miten alkuperäiskansojen aktiivinen toimijuus näkyi esimerkiksi materiaalisen kulttuurin kautta kolonialistisissa suhteissa.

Sessiossa esitettiin mielenkiintoinen näkökulma keramiikkatutkimukseen, mutta myös kulttuurin kehittymiseen muutenkin. Lisa Overholtzerin esittämässä

ajatuksessa esineitä tulisi tutkia siitä lähtöoletuksesta, että keraamisten esineiden valmistaja ei tiedä ennakolta mistä muodosta, värityksestä tai kuvioinnista tulee suosittu ja toimiva. Siksi aineistossa on nähtävissä myös ei-suositteja vaihtoehtoja. Toimivat ja suositut vaihtoehdot taas tulevat valituksi, kun yleinen estetiikan taju tai muu mielipide nostaa jonkin tietyn asian suosiota. Ja kun tähän tarpeeseen vastataan, alkaa tietty keramiikkatyyppi ohittaa muut suosiossaan, ja sitä tehdään enemmän. Sekin kehittyi makumielityksien muutuksessa tai tarkentuessa, ja näin on nähtävissä esineen kehityskaari. Ajatuksena tämä vastaa eliöiden evoluutiota, jossa on tärkeää nähdä, että siinä ajanhetkessä, kun eliö (tai esine) kehittyi (tai kehitetään), ei voida tietää, onko se sopiva ympäristöolosuhteisiin (tai vallitsevaan makumielitykseen). Jos eliö (tai esine) on sopiva (eli se valitaan usein), kyseinen kehityslinja voi jatkua ja kehittyä eteenpäin. Yhtä nopeasti kuin äkillinen luonnonmullistus voi viedä eliön sukupuuttoon, voi mielipideilmaston muutos viedä jonkin esinetyypin pois suosiosta, tai esimerkiksi statussymbolin asemasta.

Oululaisedustusta täydensi myös Marika Hyttinen, joka esitteli teollisuusarkeologiatemaisessa posterisessiossa posterin otsikolla *Living in Danger: The Spatial Practices in the Pre-Industrial Pitch Mill site in Early Modern Oulu, Finland*. Posterin käsitteli Oulun Pikisaaren pikiruukin tilallista rakentumista, mihin vaikuttivat hänen mukaansa paloturvallisuuden lisäksi myös kansanuskomukset. Esimerkiksi alueen navetta rakentui itä-länsi-suuntaiseksi kirkkojen suunnan tapaan. Tämän uskottiin suojaavan navetan asukkaita pahalta.

Timo Ylimaunu käsitteli esityksessään *Incorporating Laborers: Saunas in Industrial Finland* 1900-luvun alun teollisuusyhteisöjen saunoja ja niiden sosiaalisia, mutta myös yhteiskunnallisia eroja ylläpitäviä merkityksiä työyhteisöille. Esitys alkoi erityisesti amerikkalaista yleisöä hymyilyt-

tävällä kertomuksella Hollywood-näyttelijä Gregory Peckin vierailusta helsinkiläisen hotellin Vaakunan saunassa 1950-luvulla. Tähten selän kuuraamaan päässyt pesijärouva arveli monen suomalaisen olevan hänelle kokemuksestaan kateellinen.

Turistina Dallasissa

Reissumme Texasiin oli paitsi tieteellisesti onnistunut, myös erittäin positiivinen yhteisöllinen kokemus. Vapaahetkinämme teimme koko porukan kattavan, spontaanin ekskursion Dallasiin, konkreettisena kohteena the Sixth Floor Museum. Museo on perustettu rakennukseen, josta Lee Harvey Oswald ampui presidentti John F. Kennedyn. Museossa esiteltiin JFK:n presidenttikautta, Oswaldia, salaliittoteorioita sekä Dealey Plazan tapahtumia kohtalokkaana 22. päivänä marraskuuta 1963 (kuva 2). Osa porukasta jatkoi vielä taidemuseoon, kun toinen osa joutui aikaeroväsyneinä lähtemään hotellille lepäämään.

Konferenssin viralliseen, mutta vapaaehtoiseen ohjelmaan kuuluivat myös muun muassa ekskursio African American museoon, jossa tutustuimme 1800-luvun lopulta 1900-luvun alkuun käytössä olleen vapautettujen orjien hautausmaan, Freedman's cemeteryn, arkeologisiin tutkimuksiin ja yhteisön historiaan. Myös illallisretki National Cowgril -museoon perehdytti tarkemmin paikalliseen kulttuuriin ja pääsipa osa myös testaamaan mekaanisen hevosen selässä pysymistä. Konferenssin iltaohjelmaan kuuluivat myös erilaiset vastaanotot ja illalliset (kuva 3).

Suurin osa meistä tahtoi vielä kokea Fort Worthin Stockyardsit, legendaarisessa cowboy-osavaltiossa kun oltiin. Onnekkahan sattuman ansiosta Stockyardseilla oli nähtävillä Villin Lännen Show, ja arkeologin mielikuvissa tämä kuulosti erittäin hyvältä. Nyt on luvassa nostalgiaa ja villiä länttä! Esitys lunasti sikäli odotukset, että

Kuva 2. Näkymä museo-rakennuksen ylimmästä kerroksesta oikealla näkyvälle Elm Streetille, missä Oswaldin luodit saavuttivat presidentti Kennedyn seuruetta kuljettaneen auton (kuvannut: T. Väre).

Kuva 3. Konferenssin juhlaillallisella jaettiin runsaasti palkintoja ansioituneille arkeologeille (kuvannut: T. Kallio-Seppä).

se todellakin tuntui olevan Villin Lännen historian elävöittämistä. Show alkoi hurjalla aseenspaukkeella ja meiningillä, mutta tunnelma muuttui pian letkeäksi tallusteluksi ilman sen kummempia juonenkäänteitä. Välillä tuntui siltä, että oltiin hetkessä, jolloin Villin Lännen lehmipaimenkulttuuri oli jo kuolemaisillaan. Lehmipaimenen lasso-, tuliase- ja ratsastustaidot, niin arvostettuja kuin olivatkin, innostivat yleisön suureen areenaan hukkuviin vaimeisiin aplodeihin. Tuntui surulliselta seurata kun kymmentä lehmää juoksutettiin ympäri areenaa piiskanpaukkeen ja huutojen säestämänä. Myönnettävä on kuitenkin, että lasso- ja aseenkäyttäjinä lehmipaimenet olivat erittäin taitavia ja selostaja kertoi pitkään ja perusteellisesti lehmipaimenten kulttuurista ja tavoista. Ehkäpä Villin Lännen elämä ei ollutkaan pelkkää vauhtia ja vaarallisia tilanteita, jollaista me showlta odotimme. Mieltämme kuitenkin paransivat valtavan suuret herkulliset pihvit ja muut herkut juuri sen hotellin ravintolassa, jossa Bonnie ja Clyde yöpyivät pakomatallaan 1933, ja jonne Bonnie unohti revolverinsa ja Clydelle kirjoitetun runonsa.

Kiitokset matkan mahdollistamisesta Emil Aaltosen säätiölle, Suomen Kulttuurirahastolle ja Koneen Säätiölle!

Kirjoittajat:

FT, KTM (OY) Titta Kallio-Seppä toimii Kirkko, tila ja muisti -hankkeen vetäjänä ja vastaa hankkeessa materiaalliseen kulttuuriin ja muistin teoreettiseen käsittelyyn liittyvästä tutkimuksesta.
titta.kallio-seppa@oulu.fi

FM, KTM (OY) Tiina Väre on hankkeen jäsen ja tutkii muumioitumiseen johtaneita olosuhteita kirkkojen alapohjissa ja bioantropologisia kysymyksiä keskittyen erityisesti paleopatologiaan.
tiina.vare@student.oulu.fi

FT, Yliopiston lehtori (ma) (OY) Sirpa Niinimäki on hankkeen jäsen ja vastaa hankkeen TT-kuvien analyysistä ja tutkimuksesta sekä bioantropologisesta tutkimuksesta.
sirpa.niinimaki@oulu.fi

FT Sanna Lipkin (OY) on hankkeen jäsen sekä menneisyyden lapsuuden ja vaateutuksen tutkija.
sanna.lipkin@oulu.fi

MA Erika Ruhl (University of Buffalo) on hankkeen jäsen ja valmistelee väitöskirjaa lapsuudesta varhaismodernissa Pohjois-Suomessa.
erikaruhl@buffalo.edu

Bibliografia

- Bossan, M.J. 2004. *The Art of the Shoe*. Parkstone Press.
- Cereda, A. 2013. Modified bodies. Between fashion and identity projects. *Comunicação e Sociedade* vol. 24: 45–61.
- Favazza, A.R. 2011. *Bodies under Siege: Self-mutilation, Nonsuicidal Self-injury, and Body Modification in Culture and Psychiatry*. 3rd edition. JHU Press.
- Fry, R.W., Morton, A.R. & Keast, D. 1991. Overtraining in Athletes. *Sports Medicine* 12(1): 32–65.
- Kim, M.H., Choi, Y.T., Jee, Y.S., Eun, D., Ko, I.G., Kim, S.E., Yi, E.S. & Yoo, J. 2015. Reducing the frequency of wearing high-heeled shoes and increasing ankle strength can prevent ankle injury in women. *International Journal of Clinical Practice* 69(8): 909–910.
- Silva, A.M., de Siqueira, G.R. & da Silva, G.A. 2013. Implications of high-heeled shoes on body posture of adolescents. *Rev Paul Pediatr* 31(2): 265–71.
- Sofaer, J. 2011. Towards a social bioarchaeology of age. S.C. Agarwal & B.A. Glencross (toim.) *Social bioarchaeology. Part III. Growth and Aging: The life course of health and disease*: 285–311. Wiley-Blackwell.
- Tiesler, V. 2013. *The Bioarchaeology of Artificial Cranial Modifications: New Approaches to Head Shaping and its Meanings in Pre-Columbian Mesoamerica and Beyond*. Springer Science & Business Media.
- Tranter, B. & Hanson, D. 2015. The social bases of cosmetic surgery in Australia. *Journal of Sociology* 51(2): 189–206.
- Welt, C.K., Chan, J.L., Bullen, J., Murphy, R., Smith, P., DePaoli, A.M., Karalis, A. & Mantzoros, C.S. 2004. Recombinant Human Leptin in Women with Hypothalamic Amenorrhea. *N Engl J Med* 351: 987–997.

Loppuviitteet

- 1 Kirkko, tila ja muisti -hankkeella on kotisivu, jonne päivitämme muun muassa tutkimukseen liittyvää blogia: <https://churchspacememoryproject.wordpress.com>.